

Курман Тетяна Вікторівна,
доктор юридичних наук, доцент,
доцент кафедри земельного та аграрного права
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого,
Харків, Україна

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ: ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ

Проблема забезпечення продовольчої безпеки в умовах глобалізації набуває загальносвітового масштабу, що зумовлюється низкою чинників, як-то: подальше зростання населення планети; природні аномалії, що є результатом зміни клімату, проявами глобального потепління; виснаження ґрунтів внаслідок екологічно незбалансованого використання природних ресурсів в процесі сільськогосподарської діяльності; військові конфлікти; економічні кризи та ін. Між тим здоров'я людини, можливість реалізації її природного права на життя, стан демографічних процесів безпосередньо залежать від рівня забезпечення продовольчої безпеки. Викладене зумовлює здійснення відповідних заходів з метою забезпечення продовольчої безпеки нашої держави.

Термін «продовольча безпека» було офіційно запроваджено у міжнародну практику після зернової кризи 1972-1973 рр. У зв'язку з цим, у 1974 р. на Всесвітньому саміті з питань продовольства вперше концепцію «продовольчої безпеки» було визначено як безперерйну наявність достатніх світових запасів життєво важливих продуктів харчування для підтримки стійкого зростання споживання продовольства і погашення коливань обсягів виробництва та цін. Необхідність забезпечення продовольчої безпеки стала головною причиною впровадження Спільної аграрної політики в ЄС.

Національний продовольчий інтерес є основою державної аграрної політики України. Статтею 2 Закону України «Про основні засади державної аграрної політики на період до 2015 року» від 18 жовтня 2005 р. забезпечення продовольчої безпеки шляхом створення сприятливих економічних,

політичних, організаційно-правових умов здійснення сільськогосподарського виробництва було проголошено однією із стратегічних цілей аграрної політики України. Дефініція поняття «продовольча безпека» наводиться у п. 2.13 ст. 2 Закону України «Про державну підтримку сільського господарства України» від 24 червня 2004 р.: це захищеність життєвих інтересів людини, яка виражається у гарантуванні державою безперешкодного економічного доступу людини до продуктів харчування з метою підтримання її звичайної життєвої діяльності. Вбачається, що закріплене визначення є необґрунтовано вузьким. Адже, продовольча безпека — це не лише забезпечення населення держави необхідною кількістю продуктів харчування, наповнення із цією метою державних резервів і стабілізаційних фондів, а ще й гарантування якості таких продуктів, їх безпечності для споживачів — населення держави. Продовольчу безпеку слід розуміти як вагомий складник національної безпеки держави, що передбачає захищеність життєвих інтересів людини, що виражається у гарантуванні державою на принципах самозабезпечення безперешкодного фізичного й економічного доступу людини до продуктів харчування у кількості, асортименті, встановленого рівня якості та безпеки, необхідних для підтримання її здоров'я і звичайної життєвої діяльності.

В умовах глобалізації змінюються підходи й організаційно-правові засади забезпечення продовольчої безпеки на національному рівні. Серед таких:

1) перехід від орієнтації на імпорт до самозабезпечення за рахунок збільшення виробництва сільськогосподарської продукції;

2) широке використання результатів біотехнологічної діяльності, в тому числі ГМО, з метою вирішення продовольчої проблеми. Серед найбільших виробників ГМ-продукції: США, Канада, Аргентина, Бразилія, Індія й Китай, на які припадає 80% усіх світових посадок ГМ-культур. Підстави для вирощування трансгенних культур очевидні — це невибагливість до умов вирощування, швидкість зростання, довготривале зберігання, стійкість до шкідників, висока врожайність тощо. Однак проблематика, пов'язана з ГМО та іншими продуктами біотехнологій, зумовлена тією реальною або потенційною шкодою, якої може бути завдано як людині під час вживання в їжу або іншого безпосереднього застосування, так і навколишньому природному середовищу (зменшення біорізноманіття, перенесення генів, знищенням поряд зі шкідниками також нецільових організмів, зміна клімату). Це актуалізує необхідність запровадження ефективного правового механізму превенції будь-яких, навіть потенційно можливих, ризиків для життя і здоров'я людини та стану довкілля;

3) розвиток альтернативних форм аграрного виробництва. Одним із сучасних заходів реалізації політики сталого розвитку агросфери та забезпечення продовольчої безпеки є ведення органічного сільськогосподарського виробництва. Поширення застосування методів органічного виробництва, заохочення сучасного та сталого

сільськогосподарського виробництва, з урахуванням необхідності захисту навколишнього природного середовища і тварин, закріплено як напрям співробітництва у сфері сільського господарства ст. 404 Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, ратифікованої Законом України від 16 вересня 2014 року. Органічне виробництво виступає запорукою забезпечення високого рівня безпечності та якості аграрної продукції, охорони довкілля і сталого сільського розвитку. Споживання органічної продукції рослинного і тваринного походження на більш високому рівні забезпечує фізіологічні потреби людини, є гарантією збереження здоров'я населення, збільшення тривалості та поліпшення якості його життя;

4) належна правова регламентація відносин у сфері забезпечення продовольчої безпеки. Нагальною потребою сьогодення є розробка й прийняття спеціального Закону України «Про продовольчу безпеку».

У ньому мають знайти закріплення:

а) дефініції основних понять, насамперед категорії «продовольча безпека» та ін;

б) система якісних та кількісних показників продовольчої безпеки, яку слід доповнити також номенклатурним критерієм (критерієм асортименту, збалансованості). Адже протягом останніх років в Україні спостерігається одноманітне жирowo-вуглеводне харчування переважної частини населення, особливо соціально незахищених верств населення.

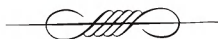
в) перелік внутрішніх і зовнішніх загроз національній продовольчій безпеці;

г) порядок їх моніторингу і прогнозування, форми і механізми протидії вказаним загрозам з визначенням можливих інструментів державної підтримки сільгоспвиробників;

д) функції й компетенція органів державної влади у зазначеній сфері.

Протягом останніх п'ятнадцяти років було розроблено декілька проектів Закону «Про продовольчу безпеку» (2005, 2011, 2012 років). Однак, на жаль, жодного з них донині так і не прийнято.

Вбачається, прийняття спеціального Закону надасть відносинам у сфері забезпечення продовольчої безпеки більшої стабільності, а правовому регулюванню — більшої ефективності, безумовно, за наявності механізму реалізації його норм на практиці. Необхідною умовою забезпечення продовольчої безпеки також є ефективне функціонування і сталий розвиток сільського господарства України. Все це в комплексі сприятиме забезпеченості населення якісними й безпечними продуктами харчування на необхідному рівні, надасть можливості аграрному сектору адекватно реагувати на кон'юнктуру продовольчого ринку, підвищити конкурентоспроможність вітчизняної продукції рослинного і тваринного походження, реалізувати експортний потенціал та сприяти вирішенню продовольчої проблеми, в тому числі й на глобальному рівні.

УДК 34
ББК 67.0
А 43

А 43 Актуальні проблеми юридичної науки : збірник тез Міжнародної наукової конференції «Вісімнадцяті осінні юридичні читання» (м. Хмельницький, 25 жовтня 2019 року). Хмельницький : Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, 2019. 578 с.

ISBN 978-617-7169-42-9

У збірнику представлені тези доповідей, які були подані на Міжнародну наукову конференцію «Вісімнадцяті осінні юридичні читання», що відбулась у Хмельницькому університеті управління та права імені Леоніда Юзькова 25 жовтня 2019 року.

Розрахований на наукових та науково-педагогічних працівників вищих навчальних закладів і наукових установ, студентів, аспірантів та докторантів юридичного напрямку, практичних працівників і широкий читацький загал.

Організаційний комітет Міжнародної наукової конференції «Вісімнадцяті осінні юридичні читання» не завжди поділяє думку учасників конференції.

Основний матеріал доповідей подано в авторській редакції. Повну відповідальність за достовірність та якість поданого матеріалу несуть учасники конференції, їхні наукові керівники, рецензенти та структурні підрозділи вищих навчальних закладів і наукових установ, які рекомендували ці матеріали до друку.

УДК 34
ББК 67.0

ISBN 978-617-7169-42-9

© Колектив авторів, 2019
© Хмельницький університет управління
та права імені Леоніда Юзькова, 2019